

8D07201 – «Геология және пайдалы қазба кен орнын барлау» мамандығы
бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін
Ағалиева Бақытгүл Болатқанқызының

«Болжамды –іздістіру жұмыстарының ғылыми негізі ретінде көлдерде сирек металдардың таралуын зерттеу (Шығыс Қазақстан)» тақырыбына жазылған диссертациялық жұмысына ғылыми кеңесшінің

ШІКІРІ

Диссертациялық жұмысты Ағалиева Б.Б., Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университетінде 2020-2023 жыл аралығында 8D07201 - «Геология және пайдалы қазба кен орнын барлау» мамандығы бойынша докторантурада оқу барысында және ғылыми-зерттеу процесінде жазды. Ағалиева Бақытгүл Болатқанқызының диссертациялық жұмысы сирек металдар мен минералдардың басқа да түрлерінің минералдануын анықтау мақсатында Шығыс Қазақстандағы шағын көлдердің көл суларының құрамындағы сирек элементтерді зерттеуге арналған.

Диссертацияның негізіне докторанттың жеке ізденістері, сондай-ақ автор тікелей қатысқан Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің гранттық қаржыландыру жобасы аясындағы бірлескен ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелері алынған.

Қазіргі уақытта сирек металдар өнеркәсіптің әртүрлі салаларында кеңінен және тиімді қолданылады. Соңғы онжылдықта литийге деген сұраныстың айтарлықтай өсуі байқалды. Литий өнеркәсібі ең жылдам дамып келе жатқан тау-кен өнеркәсібінің біріне айналды.

Автор зерттеу нысаны ретінде Шығыс Қазақстан және Абай облыстарындағы шағын көлдерді таңдаған. Герцин циклінің орогендік (соқтығысудан кейінгі) кезеңінде зерттелетін аймақ гранитті магматизмнің күшті көрінісінен көрінетін ерекше жоғары қозғалыстыты бастан өткерді. Сирек-сілтілі элементтердің негізгі көзі Шығыс Қазақстан облысында пермь граниттерімен байланысты сирек-металл минералдық көріністері болып табылады.

Жұмыстың әдістемесі Шығыс Қазақстандағы интрузивтік кешендердің пайда болу ерекшеліктері мен материалдық құрамы туралы әдеби, мұрағаттық және қор материалдарын қорытындылаудан тұрды, нәтижесінде потенциалды перспективалық бағыттар анықталды. Одан әрі жоғары дәлдіктегі және аса сезімтал аналитикалық зерттеулер үшін сынамаларды іріктеу арқылы зерттелетін объектілердің шегінде далалық зерттеулер жүргізілді.

Бұл зерттеудің ғылыми жаңалығы – диссертация авторы ұшқышсыз ұшатын аппарат – квадрокоптердің көмегімен жер бедерінің цифрлық

үлгілерін және көл түбінің гипсометриясын талдау үшін қашықтықтан зондтау әдістерін қолдануы болып табылады. Осы деректер негізінде сынама алу үшін көлдің түбін құрайтын материалдың максималды концентрациясының аймақтары таңдалды. Сондай-ақ автор зерттелетін массивтердің түпкі жыныстарындағы, зерттелетін көлдердің суы мен түбіндегі шөгінділердегі микрокомпоненттердің концентрацияларын бірінші болып салыстырған.

Сонымен, аяқталған диссертациялық жұмыстың ғылыми жаңалығы мен практикалық маңызы бар. Қорғауға шығарылған қағидалар жеткілікті көлемде фактілермен және мағлұматтармен расталған. Автор жұмысында алға қойған мақсаттарына жетті.

Аналитикалық мәліметтерді талдаудың нәтижелері осы аумақтардағы жұмыстарды одан әрі жүргізу үшін қызығушылықтудырды, түптік шөгінділер мен судың минералдануы арасында байланыс орнатылды, бұлар Бурабай және Делбегетей аудандары. Жүргізілген зерттеу нәтижелері бойынша Қасқабұлақ және Шаған-Шар учаскелерінде сирек металдар құрамының перспективасы белгіленбегені анықталды.

Докторанттың ғылыми жұмысының негізгі нәтижелері мен қорытындылары ғылыми басылымдарда, соның ішінде Scopus деректер базасына, халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциялар мен семинарларда жарияланды. Диссертация авторы докторантурада оқу барысында 2 рет тағылымдамадан өтті.

Зерттеу нәтижелері орындалған диссертациялық жұмысқа сәйкес келеді.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде «Болжамды –іздестіру жұмыстарының ғылыми негізі ретінде көлдерде сирек металдардың таралуын зерттеу (Шығыс Қазақстан)» тақырыбына жазылған диссертациялық жұмыс барлық қойылған талаптарға сай және авторы Ағалиева Бақытгүл Болатқанқызы 8D07201 – «Геология және пайдалы қазба кен орнын барлау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға лайық деп санаймын.

Отандық ғылыми кеңесші:

PhD докторы, қауымдастырылған профессор,

Қ. Сатпаев атындағы ҚазҰЗТУ

жобаларды басқару институтының директоры

Амралинова Б.Б.

